

Ataerkil Kültürde Kadın, Erkek ve Toplum İlişkisi***The Relationship among Men, Women and Society in Patriarchal Culture***

Nazlı TEKİN *

Songül DEMİREL DEĞİRMENCİ **

Öz: Kadın ve erkek iki farklı cinsin doğuştan getirdiği biyolojik farklılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıklar düşünce, davranış, işbölümü de dâhil tüm toplum yaşamına sirayet etmektedir. Her toplumda cinsiyete özgü kabul edilmiş çeşitli cinsiyet rolleri bulunmaktadır. Birey, içerisine doğduğu toplumun belirlediği bu rolleri zamanla içselleştirmekte, kabul etmekte ve sergilemektedir. Kadın veya erkekte beklenen davranış kalıpları bu minvalde şekillenmektedir. Kadın ve erkeğin biçilmiş rollerine uygun davranması neticesinde; her iki cinsin birbirinde gözle görülür biçimde ayrıştığı gözlenmektedir. Ataerkil toplumsal kültürün hâkim olduğu toplumlarda kadınlar, farklı araçlar üzerinden sınırlandırılmaktadır. Kadınların yaşamını zorlaştıran bu sınırlamalar, yine kadınlar tarafından kabul edilmekte ve hatta diğer kadınların uyması yönünde dayatılmaktadır. Çalışma, ataerkil toplumun kadın veya erkeğe çeşitli davranış kalıpları önermesi yanında görev ve sorumluluklar yüklediğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle geçmişte çalışılmış kadın konuları üzerine bir farkındalık alanı eklemektedir.

Anahtar sözcükler: Kadın, Erkek, Ataerkil Kültür, Toplumsal Cinsiyet

Abstract: Two different genders, male and female, have innate biological differences. These differences extend to all social life, including thought, behavior, and division of labor. Each society has a variety of gender roles that are regarded as gender-specific. The individual, on the other hand, internalizes, accepts and exhibits these roles determined by the society, in which he/she was born, over time. The behavioral patterns expected from women or men are shaped within this direction. It is observed that both genders are visibly separated from each other as a result of the men and women behaving in line with their assigned roles. In communities dominated by patriarchal social culture, women are constrained through different means. These limitations, which make women's lives difficult, are also accepted by women and even imposed on other women to abide by. The study reveals that patriarchal society imposes duties and responsibilities on women or men as well as proposing various behavioral patterns for them. In this respect, the study brings a field of awareness on women's issues examined in the past.

Keywords: Female, Male, Patriarchal Culture, Gender

* Dr., Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü, Uluslararası İlişkiler Ofisi, Antalya, nazlitekin78@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8243-1140>.

** Öğr. Gör. Dr., Hitit Üniversitesi, Sungurlu Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Çorum, songuldemirel66@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0982-0796>.

Makale Türü: Derleme | Geliş Tarihi: 13.05.2022 | Kabul Tarihi: 18.06.2022

Tekin N. & Demirel-Değirmenci S. 2022, "Ataerkil Kültürde Kadın, Erkek ve Toplum İlişkisi". *MJH* XII, 187-198.

Giriş

Cinsiyet, insanlar arasındaki farklılıkların en temelidir. Doğumundan itibaren hatta daha da önce bebeğin cinsiyetinin anne karnında belli olduğu andan itibaren içerisine doğduğu toplumca şekillenmektedir. Toplumsal yaşam içerisinde kadına ve erkeğe cinsiyetine uygun rol ve beklentiler zaman içerisinde kadının ve erkeğin davranışlarının farklılaşmasına ve cinsiyete uygun davranış kalıplarının oluşmasına yol açmaktadır. Toplumsal yaşamda aynı davranışı yapan kişi erkek ise eleştirilmemekte ama kadın ise cinsiyetine uygun bir davranış olmadığı için eleştirilebilmektedir. Örneğin; toplumsal yaşamda erkeklerin ev işleri ve çocuk bakımı görevlerini yapmaması birçok kadın tarafından kabul edilmektedir. Özellikle toplumsal yaşamda ataerkil kültürün fazla olması kadın ve erkek arasında davranış şekillerinin farklılaşmasını arttırmaktadır. Kadın veya erkek cinsiyetine uygun davranış şekillerini kadınlarda kabul etmekte, kendi cinsiyetleri üzerindeki toplum tarafından kabul edilen kısıtlayıcı kuralları kabullenmektedir. Kadınlar, kadının davranışları ve yaşamı üzerindeki toplumsal kısıtlamaların doğal olduğuna inanmaktadır. Aslında bireysel görünen bu seçimlerin tümü kişinin içerisinde yaşadığı toplumsal ilişkiler ağının sonucu olmaktadır (Bora 2010, 28). Ataerkil kültür kadınlar tarafından kabullenilmekte ve kadınlar aleyhine kısıtlamaları nesilden nesle devam ettirilmektedir (Yıldız 2019, 4). Bu şekilde toplum yaşamındaki kuralların kadın-erkek, erkek-toplum ve kadın-toplum ilişkilerinde sancılı bir şekilde devamını sağlamaktadır. Kadın, kadın davranışları ve kadın hakları üzerinde cereyan eden tartışmaların maalesef biteceği yönünde bir kapı aralanmamaktadır.

Toplumsal Cinsiyetin Biyolojik Cinsiyetten Farkı

Tüm bedenler toplumsal bir varlık olmalarından itibaren cinsiyetlendirilmektedirler (Kundakçı 2010, 502). İnsanlar bilinçli bir özne olarak, insan öznelliğinin boyutlarını bulmaya çalışmaktadır. Cinsiyetli bir birey olma durumu, farklı kuşaklardan cinsiyetli başka bireylerle ilişkisi olması yanında varoluşsal bir durumdur. İnsan toplumlarında var olan bir kişi aynı anda kadın veya erkek olarak bir cinsiyete, mesleğe, yaşa ya da etnik özelliğe sahiptir (Therbon 2008, 35). Toplumsallaşma, bireyin doğmasıyla hatta doğumunda önce anne karnında cinsiyeti bilindiği tarihten itibaren beden cinsiyetlendirilmiş ve kodlanmış durumdadır. Doğacak olan bebekten beklentilerini aileleri aldıkları giysiler, oyuncaklar, eşyalar ve buna benzer pek çok seçimle yönlendirmiş olmaktadır. Kız bebeğe bebek oyuncacı veya erkek bebeğe araba oyuncacı alınması buna örnek verilebilir (Vatandaş 2007). Bebek doğmadan cinsiyetine göre ne renk ve model giysi giyeceği bellidir.

Kadın ve erkek sözcükleriyle kavramlaştırılan biyolojik cinsiyet farklılığı, sonrasında birey ve toplum bakımından oldukça önemli sonuçları olabilecek toplumsal cinsiyet farklılıklarına yol açmaktadır (Scott 2007, 3-12). Cinsiyet doğaldır ve değişmez biyolojik bir olgudur. Toplumsal cinsiyet ise doğal ve değişmez değildir. Kadınlar ve erkekler için uygun rollerin tamamıyla kültürel inşalar olduğunu anlatır. Toplumsal cinsiyet rolleri kadın/erkek sahip olduğu biyolojik özelliğinden daha önce gelmektedir. Kadın ve erkek cinsiyetin keskin biçimde birbirinden ayrışmasını gerçekleştirecek ne fiziksel özellikler ne de davranış biçimleri bulunmaktadır. Gerçekten de toplumlarda kadın/erkek yalnızca bedensel farklılıklara indirgenememektedir (Kundakçı 2010, 499-500). Cinsiyet bireyin kadın ve erkek olarak ayrılmasını belirlerken, toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğin toplumsal bölünmesine işaret etmektedir (Şahin 2009, 234-235). Bu toplumsal bölünmenin temeli olabilecek davranış beklentisi toplumdan topluma farklılaşmaktadır (Yüksel 1999, 67). Bir topluma ait kültür ile toplumsal cinsiyet birbiriyle doğrudan ilişkidir. Toplumdan topluma, toplumsal cinsiyet rollerine uygun oluşturulan değer ve yüklenen anlam farklılaşmaktadır. Bu anlamda her bireyin toplumsal cinsiyet rolüne uygun,

cinsiyetine özgü atfedilen davranış şekilleri bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal yaşam içerisinde kadın ve erkeğe öğretilmektedir (Şahin 2009, 234-235). Toplumlarda cinsiyete özgü karakter olarak ifade edilen çoğunlukla kadın ve erkeği ayrı sınıflandıran ve cinsiyetleri tanımlayan kişilik özellikleri kümesi bulunmaktadır. Cinsel ideolojinin bir parçası olan cinsel karakterin yansıdığı bu duruma “tıpkı bir kadın gibi” veya “tıpkı bir erkek gibi” deyimleriyle açıkça dile getirilmektedir (Kundakçı 2010, 499-500).

I. Illich (1982), Freud’un biyolojik özellikler, kadının dişilik erkeğin erillik özelliğini kuramsal biçimde tanımlayabilmenin kökü olduğunu aktarmıştır. Esas mesele kadının ve erkeğin biyolojik doğasından kaynaklanmamaktadır. Asıl sorun alanı kadının ve erkeğin biyolojilerinin bir yansımasının bulunduğu psikolojileridir. Bebek kız olarak doğmuşsa içinde yetiştiği kültürün katkısıyla dişiliği, erkek doğmuşsa erilliyi elde edecektir. Cinsiyet biyolojik olarak belirlenirken, toplumsal cinsiyet ise toplumsal olarak oluşmuştur. I. Illich (1982), kadın ve erkek birbirini tamamlayan sağ ve sol el gibi olup; kadın erkeğin belirleyici özelliklerine ayak uydurmaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadına ait dişil ve erkeğe ait eril kavramların üretildiği ve doğallaştırıldığı bir mekanizma olmuştur (Butler 2009, 75).

Geleneksel cinsiyet rolleri ideolojisine göre; erkek ev dışında çalışarak para kazanma ve kadın ise özel alanda eş-anne olarak günlük ev işlerini yerine getirme rolünü üstlenmektedir. Kadınların çalışma yaşamına dahil olması, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel değer ve tutumlar ile iş yaşamının dengelenmesi sorunsalını beraberinde getirmiştir.

Toplumsal Cinsiyetin Rol Tanımlamaları

F. S. Kundakçı (2010, 495-479), S. Beauvoir’un dişi cins olarak doğmuş bir insan, zamanla eğitilerek kadın olduğu düşüncesini aktarmaktadır. Buna ek olarak cinsiyet rolleri doğal olmamanın yanında, kadına/erkeğe toplum tarafından öğretilmiştir. Diğer bir ifadeyle doğumla gelen doğal olan cinsiyetin, aile ve toplumun etkisiyle şekillenerek toplumsal cinsiyete dönüşmekte olduğunu ifade etmektedir. Anatomik ve biyolojik farklılıklar merkezde kalmak üzere, toplumsal cinsiyet bu müdahaleyle düşünüşü ve yaşam dünyasını değiştirmektedir (Vatandaş 2007, 29). Düşünceyi belirleyen dil; erkek tahakkümü ve cinsler arası eşitsizliği üreten ve taşıyan bir fonksiyonu taşımaktadır. Dil, düşüncenin yüzyıllarca oluşmuş izlerini barındırmakta ve dayanağı olmaktadır. Çocuğun ilk yıllarında geleceğini, evrende bulunduğu yeri ve genel duruşunu belirleyebilmektedir (Doğan 2020). Toplumsal cinsiyet kimliğine dönüştürülme sürecinin sonunda, kadınlarla erkekler arasındaki doğal benzerlikler kendi içinde bütünlüklü ve dışlayıcı iki karşıt sınıfı oluşturmuştur (Kundakçı 2010, 500). Erkekler, kadınların farklı ve erkeklere yabancı bir bölgeye ait bir bilinmez olduklarını düşünmüşlerdir. Her bir cinsin diğeri için bir sır olduğu düşüncesi eski bir düşünce olup; farklı kültürlerde çeşitli şekillerde temsil edilmişlerdir (Giddens 2010, 45). Özel kimlikler sadece cinsel değil, tüm boyutlarıyla daima ötekilerle ilişki içerisinde konumlanmışlardır. Aynaya bakan bir kadın veya erkek, kendisinden farklı olan cinsle yan yana bulunmamışsa kendisinin erkek mi dişi mi olduğunu bilemeyecektir (Yuval-Davis 2007, 34). Kıyaslamalarla cinsiyetlerinin farklılıklarını bilebileceklerdir.

Kız ve erkek çocukları yetiştirilirken sosyalleşme sürecinde cinsiyetlerine özgü kabul edilen rolleri öğrenerek büyümektedirler. Bu süreçte cinsiyetleri için uygun etkinlikleri, oyunları meslekleri ve kişilik özelliklerinin kendi cinsleri için uygun olanı/olmayanı ayırt etmektedirler. Erkekler için uygun olan davranışı ve kadınlar için uygun olduğu düşünülen davranışı öğrenmektedirler (Vargel Pehlivan 2017, 499). Toplumsal cinsiyet fikrine göre kadınların toplumdaki yerlerine göre davranışları ve hareket etmeleri beklenmekte, bu ise kadınlara özerk

olabilme ve davranma yeteneği kazandırmasına engel olmaktadır (Touraine 2007, 24).

Cinsiyete dişil/eril fizyolojik ayırım dişında kadın-erkek olma durumuna yüklenen anlamlar, sosyal hayatta geçerli ve kamuoyu algısında yer etmiş rollerin içerisinde anlam ifade etmektedir. Biyolojik cinsiyet yerini cinsiyete göre statü ve roller belirleyen toplumsal cinsiyet rollerine bırakmakta; kadın ya da erkek toplumun onlar için belirlediği eylemleri uygulamakla yükümlenmektedirler. Toplumsal cinsiyet rolü toplumun belirlediği ve bireyin yerine getirmesi beklenen cinsiyetiyle ilişkili beklentilerdir. Toplumun kadından ve erkekten ayrı ayrı göstermesini beklediği özellikler, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olarak tanımlanmaktadır (Vargel Pehlivan 2017, 499-501). Her toplumda kadın/erkek rol tanımlamaları farklıdır. Eril toplumlarda kadınlık rolüyle, dişil toplumlarda kadınlık rolü farklıdır. Dişil toplumlarda erkek ve kadın rolleri belirsizleşmiştir (Temel Eginli *et al.* 2006).

Genellikle toplumlarda kadına özel alanda erkeğe ise kamusal alanda bir rol tanımlanmıştır. Kadın-erkek kamusal alanda aynı mekanda bulunsalar da cinsiyetlerine özgü atfedilen farklı şekilde davranış kalıplarına uymakta ve kadınlar için daha fazla kurallar bulunmaktadır. Bu belirlenen davranış kalıplarının dişına çıkan kadınlar ise toplum tarafından hoş görülmemektedir (Tekin 2022, 152). Kadın-erkek rol ve statü ayırımı kadının aleyhine birçok eşitsizliğin doğmasında başı çekmektedir. Erkeklerin, kadınlar üzerindeki tahakkümü olan ataerkillik toplumsal cinsiyete dair rol ve söylemlerini sürekli yeniden üretebilmektedir. Kadın-erkek arasındaki eşit olmayan güç dengeleri, hem toplumsal yaşamın her yerine yayılmakta hem de bu baskıların var olabildiği yerlerde kadınlar üzerindeki engellemelerini doğallaştırmaktadır. Toplum nazarında doğal olan bu engellemelere yönelik baskılar meşrulaştırılmaktadır (Vargel Pehlivan 2017, 501-503). Kadınlarda kendileri üzerinde toplumsal baskıyı doğallaştırmaktadır.

Durdurulamayan Ataerkil Kültür

Cumhuriyet, kadını ve erkeği yasalar önünde eşit bireyler haline getirmiştir. Kadına seçme ve seçilme hakkını vermiş ve kadının çalışma yaşamında yer almasını sağlamıştır. Kadının ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmasını beklemiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında aile bilgisi ve yurt bilgisi adlı derslere ait kitaplarda tariflenmiş kadın ve erkek rolleri, toplumsal cinsiyet rolleriyle uyuşmaktaydı. Çocukların toplumsal cinsiyetlerine dayanılarak büyüyünce yapmaları gereken roller ve görevler somut bir şekilde belirlenmişti. Ancak Türkiye’de kadınlara çoğu Avrupa ülkelerinden önce seçme-seçilme hakkı verilmiş olmasına rağmen, bu durum kadınların ataerkil toplumdaki yerlerinde bir değişikliğe neden olmamıştır (Şerifsoy 2013, 173-177).

Toplumsal yaşamımızda çocukluktan itibaren başlayan toplumsallaşma sürecinde kadına aktardığı değerler ve normlar geleneksel bir nitelik taşımakta ve ataerkil yapı devam ettirilmektedir. Örneğin cinsiyete dayalı iş bölümünün doğal olduğunun kabul edilmesi ve kadın çalışma yaşamında yer alsa da ev içindeki görevleri yerine getirmesi beklenmektedir. Sosyalleşme süreci içerisinde öncelikle kadınlık rolü için eğitilen kadının toplumsal yaşamda daha sonra farklı roller üstlense de kadına ait kabul edilen ev içi işler ve annelik rolünden vazgeçmediği, çalışma yaşamında yer alsa da annelik ve ev işlerine öncelik verdiği ve bu atfedilen sorumluluklarını kabullenerek çalışma yaşamında yer aldığı görülmektedir (Adak 2007, 143-149).

Günümüzde çalışma yaşamı dahil olmak üzere çoğu meslekte çalışan kadınların hakları yasalarla güvence altına alınmış ve alınmaktadır. Buna rağmen toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmektedirler. Kadın ve erkek cinsiyetine farklı bakış açıları da hala devam etmektedir (Bora 2010, 188). Kapitalistleşen dünya, kadının toplumsal cinsiyetçi bir tahakküm altına

girmesi ile hiç bir iktisadi ve siyasi gücü olmayan kadınlar zümresini ortaya çıkarmıştır. Modern dünya sisteminde; kadının asıl rolünün evindeki gündelik işleri sürdürmek olduğu kabul görmüştür. Sermayenin gerçek işçi saymadığı kadınlar bu yüzden düşük ücret verilen bir işçi kitlesini oluşturmuşlardır (Pelizzon 2009, 31-32). Türkiye’de ataerkil kültürün şekillendirdiği toplum yapısında, kadının günlük yaşamında yaşadığı sıkıntılara benzer sıkıntılar çalışma yaşamında da devam etmektedir. Örneğin, iş yaşamındaki örgütlerin iş yapma şekillerinde de ataerkil yapı etkili olmaktadır (Gürcan 2002, 135-136). Ataerkil kültürün iş yaşamında da devam ettirilmesi kadın ve erkekte beklenen rol ve tutumların farklılığının devamına neden olmaktadır.

Geçmişten geleceğe oradan da sonsuza uzanabilecek gibi görünen adetler, gelenekler ve kurumlar kolaylıkla değişmeyen bir katılık edinmektedirler. Sosyo-tarihsel görüngüler kalıcı, değişmez, sürekli tekerrür ediyormuş gibi resmedilerek tarihsel niteliklerinden mahrum bırakılmaktadırlar. Bu halleriyle toplumsal yaşamda yerleşik hale gelmektedirler. J. B. Thompson (2020, 84), ideolojinin genel işleyiş faaliyetlerinden birisinin tahakküm ilişkileri olduğunu ifade eder. Tahakküm geçici tarihsel bir durumu olmasına rağmen; kalıcı, doğal ve zamansız gibi gösterilerek kurulmakta ve sürdürülmektedir. Örneğin kadınlar ve erkekler arasında toplumsal olarak kurulmuş iş bölümünün, cinsiyetler arası fizyolojik niteliklerin ve farklılıkların ürünümüştü gibi resmedilmektedir.

Doğallaştırma var olan düzenin evrensel ve dolayısıyla doğa gibi değiştirilemez görünmesini sağlamaktadır. Doğalmış gibi görünen tahakkümde mesele onu değiştirmekten ziyade, mevcut sisteme doğru metaların nasıl eklenileceğinin ve sistemin nasıl sürdürüleceğinin tespitidir (Fiske, 2003: 233). S. Beauvoir (1993, 139-140), kadınlar tarih boyunca dişi olarak rol oynamaya yeltenmemişlerdir. Kadınların çoğu, kendileri için biçilen yazgıyı kabul etmekte, değiştirmek için harekete geçmemiştir. Harekete geçen kadınlar ise cinsiyetlerine ait özelliklere sahip çıkmak yerine onu aşmaya çalışmıştır. Bu da toplumsal yaşamda erkeklerle anlaşarak erkeklerin bakış açısından kendilerine yer bulmuşlardır.

Cinsel ideolojinin temel mekanizması toplumsal cinsiyetin “kadın işi”, “erkek sorumlulukları” gibi doğallaştırılmasıdır. Cinsel karakter öğretilerinde psikolojik ve toplumsal cinsiyet yazgısı anlayışı ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyeti yeniden oluşturarak cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıran bir toplum, farklı bir duygulanım yapısını barındırmak zorundadır (Connell 1998, 377). Oysa toplum sahip olduğu ataerkil kültüre göre; hegemonik erkeklik alanı yaratmakta ve bunu kurumsallaştırmakta, kutsallaştırmaktadır. Kurumsallaşan bu erkeklik erkekler tarafından doğal kabul edilerek içselleştirilir. Toplumsal yaşamda sosyalleşme sürecinde bu erkeklik biçimlerini öğrenirler ve ataerkil sistemi devam ettirirler. Kadınlar, ataerkil sistemde genellikle ev içi alanda tanımlanmıştır. Tanımlandıkları rollerde ev içi yaşamın barındırdığı rollerdir. Bunlar annelik ve eş olmadır. Bu roller kadının tüm yaşamı boyunca devam etmektedir. Erkekler ataerkil yapı içerisinde kısıtlanmış değildir. Kadınlar ise her an erkeklerin kontrolü altında olup her kadın genelde bir erkeğin koruması ve kontrolü altındadır (Demren 2003, 34-35).

Kadın ve erkek olmanın toplumsal bir karşılığı bulunmaktadır ve bu karşılık her iki cins ciddi manada törpülemekte, biçimlendirmekte ve toplumun istediği cinsiyetine uyan şekle bürünmektedir. Bu iki cins düşünüldüğünde insanların zihninde canlanan imgeler toplumsal anlamların ürünüdür. Kadınsı ve erkeksi olanlar tamamen toplumsal cinsiyetle ilişkilidir. Toplum; kadına ve erkeğe farklı anlamlar, beklentiler ve farklı davranış kalıpları yükler (Vargel Pehlivan 2017, 519). Kültürel gelenekler çoğunlukla cinsiyete özgü terimlerle tanımlanmaktadır. Kadınların davranışının kontrolü kadınlarca özellikle de yaşlı kadınlarca kontrol

edilerek, kadınların geleneksel kültür içinde kalmaları sağlanmaya çalışılmaktadır (Yuval-Davis 2007, 116). Türkiye’de geleneksel ve modern kültür bir arada yer almaktadır. Özellikle geleneksel kültürlerde kadının üzerinde bu bağlamdaki baskının görece daha çok olduğu görülmektedir.

Kadınların ataerkil sistemin inşasında payları sanıldığından büyüktür. Kadınların rızaları olmaksızın erkeklerin davranışlarının gelişmesi ve sürdürülmesi mümkün gözükmemektedir. Erkeklerde kadın gibi, toplumun beklentileri doğrultusunda kendisine uygun davranış kalıplarını istemese de benimsemek durumunda kalmaktadır (Yavuz 2015, 118). Ataerkil sistem erkekler etrafında belirlenmiş olmakla birlikte kadınında yer aldığı bir alandır. Kurallar erkekler tarafından belirlenmekte, kadınlar var olmak için belirlenen kuralları benimsemek ve bu doğrultuda davranmak zorunda bırakılmaktadırlar. Ataerkil sistemin değerleri, erkeklerin belirlediği bir alan olmasına rağmen kadınlarında bu alan içerisinde rolleri bulunmaktadır. Örneğin kadınlar anne olarak bu kültürlenme sürecinde başı çeker (Demren 2003, 34).

Ataerkil toplum yapısında, kadının ve erkeğin farklı rollerinin temeli erken yaşlardan itibaren çocuklara belirgin bir biçimde toplumsal cinsiyet kimlikleri kabul ettirilir. Bireye kimliğine ait davranışlara teşvik edilerek, yerine getirmesi için şartlandırılır. Bu farklı rollerin temeli atılır ve ataerkil yapı sosyal, siyasi ve ekonomik yapılarda yer alarak toplumsal hayatla temel dinlerde sosyal bir değişmez olarak tarif edilmektedir (Heywood 2014, 251). Dünyanın neresinde olursa olsun kadın ve erkek özellikleri parçalı, tutarlı ve değişmez biçimde kazanılmamaktadır. Ebeveynler veya toplum baskısıyla da bu özellikleri edinmemektedirler. Bu süreç karmaşık, değişik, hiyerarşik bir algılamının olduğu kültürün ve toplumun bulunduğu ağ biçiminde birbirine sarmalanmış yapının içinde gerçekleşmektedir. Yapının bütünü kökünden değiştiğinde ancak olumsuzluklar giderilebilecektir (Segal 1992, 16). Cinsiyetlerin davranış farkı sadece kadınlarla erkekler arasında değil, kadınlarla diğer kadınlar arasında da vardır. Cinsiyete has özellikler, biyolojik farklılıklardan ziyade; toplumsal bağlama dayanmaktadır. Kadınlar diğer kadınlara meydan okuyabilmekte veya diğer kadınları değersizleştirerek kendi yerini konumlandırabilmektedir (Tekin 2022, 12).

Siyasetin dezavantajlı gruplarından biri olan kadın, sosyal politikalarca yönetilmesi gerekli bir halk grubunda bulunmaktadır. İktidarlar sınır koyarak, gözetleyerek, denetleyerek ve yönlendirerek hükümlerini işletebilmektedirler (Orhun 2021, 846). Toplumda yer alan hâkim ideoloji de cinsiyetler arasındaki farkları doğumdan itibaren besleyip güçlendirerek ve kadını-erkeği denetleyerek devam ettirir. (Ramet 1996, 2). Kadın, politik bir özne olarak siyasette oldukça az temsil edilmektedir. Bunun nedeni doğası ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamalara göre kadın, doğası gereği ev alanına ait olup, duygusal ve anaç bir yapıdadır (Kundakçı 2010, 477-478). Siyasal iktidarı oluşturan cinsiyetin erkek olması hasebiyle, alınan kamusal karar ve uygulamalara bunun yansımaları hayli doğaldır. Böylelikle erkekler tahakkümde bulunan cinsiyet olmaktadır. Kadınlarda tahakküm altında tutulan cinsiyet olmakta ve kadınlar adına da karar verenler erkekler olduğu için kadınların toplumda ikincil konumda kalmalarını devam ettirmektedir. Burada M. Foucault’un (1992), tahakküm kuran her kim olursa olsun oluşacak yeni yapıda kurumların ve söylemin belirleyeni olan iktidar da o, olacaktır sözünü hatırlamak gerekmektedir.

Doğu ve Batı kültürlerinde iktidar sahibi cinsiyet değişmektedir. Batılı erkekler, Doğulu erkeklerin terbiye edilmemiş aşırı erkeklik durumlarını barbarlık olarak tanımlamaktadırlar. Doğulu erkekte, Batılı erkeği kadınların ahlaksızlığına göz yuman sahte erkek, efemine erkek gibi tanımlamalarla kadınısı tariflemektedir. Batı’nın eril iktidarı Doğu’nun ezilmiş kadınlarını, Doğulu erkeklerin zulmünden kurtararak onlara kadın haklarını verme görevini yüklenerek,

kendi sömürgeci emellerini bu araçla meşrulaştırmışlardır. Doğu'nun eril zihniyeti de Doğulu kadın kimliğini Batı'nın ahlaksızlığına bulaşmamış mazbut aile kadını tanımlaması içerisinde kontrol altında tutmaya çalışmıştır (Sancar 2013, 49). Coğrafi yapılarıdaki kültürlerde kadın üzerinden kendini ifade etmektedir. Kadın hep konuşulan özne konumundadır.

Kadın ve Erkek Cinslerinin Birbirleriyle İlişkisi

Erkeklerin, toplum tarafından erkek olarak kabul edilebilmeleri, erkekliğe özgü davranış kalıplarını içselleştirerek eyleme dönüştürmeleri ve erkek olduklarını ifşa ederek ispatlamaları ile mümkün olabilmektedir. Erkeklik cinsiyet rolü öteki yani kadın üzerinden sürekli inşa edilen ve çoklu söylemlerle kendini gösteren bir yapıya sahiptir (Uçan 2016, 161). Kadınlar ve bekâretleri önce aile, sonra okulda idareciler, yaşanılan mahalde ağabeyler ve devlet (*polis*, asker, yasa) tarafından koruma adına kontrol edilmektedir. Bekâret üzerinden kadınlar nesneleştirilerek, erkeklerin kadın bedenine sahip olma iktidarı üzerinden yürüyen bir kavgaanın da aracı olmaktadır (Altınay 2002, 324-331). Kadınların doğurganlığı kendi ulusunun geleceği için kontrol edilerek, kadından daha çok toplumun ve devletin söz hakkının öne çıkmasına neden olmuştur. Bu ise kadının ilk defa nesneleşmesi demektir. İlerleyen yıllardaki değişimler kadını değersizleştirmiş ve erkek egemen bir toplum ortaya çıkarmıştır (Koyuncu Güçbilmez 2005, 26). Kadınların cinselliği devlet (kürtaj, evlilik dışı annelik) ve kültür (bekaret kontrolü, cinsel eğitim, gebelikten korunma) tarafından denetlenmesi erkeğin üstünlük kurabilmesini kolaylaştırmıştır (Segal 1992, 133). Örneğin Türkiye'de veya diğer birçok ülkede kadının isteği ile kürtaj olması kendi doğurganlığını kontrol etmesi yasal düzenlemelerle kısıtlanmıştır. Yasalarla kadının kendi bedeni üzerinde söz hakkını bir ölçüde engellenmiştir. Ataerkil kültürü destekleyenler, erkeğin kadınlar üzerindeki iktidarını korumak ve değişmesini engellemek için dini araçsallaştırmaktadırlar (Sultan 2019, 425). Toplumun gelenekleri ve din, kadınları kontrol etmenin bir aracı olarak yer alır.

Erkekler geçmişten bugüne kadınlar haklarını elde ettikçe kendi alanlarına sarılmış ve sonunda kendilerini savunur duruma gelmişlerdir. Yüzyıllar boyunca kadının mağduriyetinin müsebbibi, ataerkil iktidarın uygulayıcısı ve eril iktidarın sahibi olarak suçlanmışlardır. Toplumsal cinsiyetin eşit olması önünde en önemli engel ve değişime karşı tutucu oldukları iddia edilmiştir. Oysa araştırmalar kadınların geleneksel kültürü değiştirme yönünde daha kapalı olduklarını kanıtlamıştır (Uçan 2016).

Erkeklerin girişken, atak ve güçlü bir insan olarak dışa dönük olması, kadının çalışıyor olsa dahi evi ve çocuklarıyla ilgileniyor olması beklenmektedir (Yüksel 1999, 79). Rekabetçi erkeğin karşısında ilgili, ürkek, sevgi dolu ve bağlılık özelliklerine sahip kadın koyulmaktadır (Altay 2019, 422-423). Kadınlar edilgen, erkekler ise denetleyen ve egemenlik kuran vasıflarıyla etken özelliklere sahiptirler. Erkeklik kazanılan ve her an kaybedilme riski olan bir kaygı kaynağıdır. Şeref ve namus gibi kavramlarla erkekler toplum tarafından kabul görmeleri halinde erkek olabilmektedirler. Bu yönüyle kadın olabilmeyen gerekleri ile birbirinden ayrılmaktadır (Topçu & Baş 2018, 177). Ataerkil toplumlarda kadının uygunsuz davranışları erkeğin onuruna söz söylenmesinin nedeni olabilmektedir. Örneğin İran'da kadının tesettürsüz olması erkek onuruna zarar verebilmekte, Pakistan'da kadınların burnu şeref sembolü olduğundan bu yöndeki olası bir sorunda burnu kesilerek cezalandırılmaktadır (Kalav 2012, 158).

Erkeklerle atfedilen güç ve hakimiyet yakıştırması ataerkil kültürde her iki cinsin cinsellik yaklaşımlarında belirleyici olmaktadır. Erkek cinselliğini doyumsuz ve hak sahibi, kadın cinselliğini erkeğin işlevi üzerinden tanımlamaktadır. Kadınların, erkeğin istek ve ihtiyaçlarını karşılaması ve erkeğin koyduğu sınırlar içerisinde yaşamasıyla toplumsal düzenin sağlanacağı

düşünülmektedir (Sakman 2012).

Kadın hareketi içinde kadın sorunlarının iki yüzü vardır. Kadınlar yaşadıkları sosyalizasyonun sonucunda kendi hayatlarının öznesi olarak yetiştirilmemiş olabilmektedirler. Kadınlardan, kadın toplumsal cinsiyet rollerinin biraz olsun dışına çıkmak istediklerinde bu rolleri reddetmenin bedelini ödemeleri istenmektedir. Belirlenen rollerin dışında davranan kadınları, kadınlar da kabul edememekte; sıradan olmayana karşı tepki, alınganlık ve geri çekilme davranışlarını yaygınlıkla kullanmaktadırlar. Çoğunlukla kadınlar kendisini güçsüz ve özgüvensiz hissettiğinden, maalesef güçlü olanı benimseme ve taklit etme davranışları ortaya çıkmaktadır. Kadınlar kendi fikirlerini anlatmaktan ve yapmaktan vazgeçmektedir (Kümbetoğlu 2001, 322-323). Kadınların, kadın-erkek eşitliğini sorgulamaları ve kadına toplum tarafından biçilen rol dışına çıkmaya çalışmaları, çeşitli bedellerin ödendiği riskler içermektedir. Toplumumuzda modern kadınlık imgesi, günümüzde hem modernliğin hem de geleneğin taşıyıcısı olarak iki zıt alanı birlikte sürdürmektedir. Medeniyet ile doğal durum arasında kalmışlık benzer biçimde, kamusal alan ile özel alan arasında da belirsizdir. Bu arada kalmışlık hali, kadın kimliği için sürekli değişebilir/ özgürleşebilir duygusu yaratarak kadınların özgürlük ideallerini sürekli beslemekte ve canlı tutmaktadır. Toplumsal cinsiyet rol kalıpları, bu kimliği çoğu zaman içine çekip yutmakta; özgürlük arayan kadınları zaman içinde muhafazakâr statüleri savunan kadınlara dönüştürebilmektedir (Sancar 2013, 310). Kapitalizmin toplumsal sınıfları belirginleştirdiği günümüzde bir başka açıdan her bir sosyal sınıftaki kadın gerçekliğini değiştirmiştir. Üst, orta ve alt sınıf kadının konumu cinsiyet baskısının farklı boyutlarını yaşadıklarını göstermektedir. Üst ve görece orta sınıf kadınlar, bu baskının üstesinden gelebilmektedirler (Bora 2010, 9-16). Belirli toplumsal statüye ulaşabilmiş kadınlar için hem cinsleri ile ilişkileri, karmaşık bir alan olup; içerisinde iktidar ve güç barındıran bir mevziye dönüşebilmektedir (Bora 2010, 188). B. Hooks (2012, 14), kadınların önce kendi cinsiyetçi düşüncelerinin farkındalığına erişerek yüzleşmelerini, ardından birbirleriyle savaşıp rekabet etmeyi bırakmalarını önermektedir. Sonrasında kendilerine karşı yapılan cinsiyetçi davranışları sorgulamaları ve beraberce katı bir tutumla reddetmeleri elzemdir.

Toplumun Kadın ve Erkek İlişkisi

Hemen hemen tüm toplumlar kendilerini oluşturan kadınlardan ve erkeklerden farklı toplumsal rolleri sonucunda, toplumun kadından ve erkekten beklediği davranışlarda değişmektedir. Kadına ve erkeğe biçilen davranış kalıpları farklılaşmaktadır. Bir davranışı erkek yaptığı zaman hoş görülürken ayrı davranışı kadın yaptığı zaman hoşgörü gösterilmeyebilir. Diğer yandan toplumsal hayatta var olan ilişkilerde ise sorunlu özne kadındır. Kadın kendi yapamadığı her şeyi doğru-yanlış olması fark etmez eleştirir, önyargılıdır. Eleştirisi özellikle kendi cinsi olan kadınlara karşı acımasız hale gelebilir. Kadın, aynı konuda kadını acımasız eleştirirken erkeği hoş görür onun yapmasının doğal olduğunu kabul ederek, içinde bulunduğu acı durumun farkına varamaz.

Türkiye’de yasalar önünde kadın-erkek eşit olsa da ve kamusal yaşamda kadınların varlığı kabul edilmesine rağmen gündelik yaşamda kadın-erkek eşitliği sağlanamamıştır. Örneğin Trabzon’da yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; kadınların çoğunun, toplumsal yaşamda erkeklerle eşitlenmiş yasaları içselleştiremedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kadın-erkek eşitliğinin politik düzeyden gündelik yaşantıya inmesi için aile kurumunun, eğitim sisteminin, hukukun ve kitle iletişim araçlarındaki uygulamaların değişmesi gerekmektedir (Yavuz 2015, 128).

Kadınlar ve erkekler dünyayı eşit biçimde paylaşmamış ve kadınlar erkeklere bağlı olmuşlardır. Kadının hakları erkeklerle yasal olarak aynı olsa da binlerce yılın alışkanlığı

bunların somut alanlarda dile gelmelerini engellemektedir (Beauvoir 1993, 22-26). Kadınların devlet yönetimi, aile ve din gibi toplumsal kurumlarda işlevsiz ve erkeğe tabi olmasının toplum tarafından kabulü, erkeğin kadın üzerindeki hegemonyasını meşru kılmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökeni, doğal farklılıklar değil toplumsal yaşamın kendi işleyişinin sonucudur. Toplumda kadının ve erkeğin cinsiyet rolleri çocukluk sürecinde aileden başlayarak, toplumun din, siyaset, ekonomi ve medya gibi kurumları aracılığıyla pekiştirilmektedir. Eğitim kurumlarında da cinsiyet rolleri yeniden üretilerek devam etmektedir (Adak *et al.* 2014, 280). Toplumsal hayatta ve gündelik yaşamda kadın-erkek eşitliği bulunmamaktadır.

Sonuç

Kadın ve erkek biyolojik cinsiyet ayrımının sonucunda ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri sonucu kadına ve erkeğe atfedilen çeşitli kimlik tanımlamaları oluşmuştur. Anne karnındaki bebeğin cinsiyetinin öğrenilmesinin hemen ardından yapılan hazırlıklarla başlayıp, içerisine doğduğu ailede devam ederek çocuğun sosyalleştiği tüm toplumsal kurumlarda bireyin öğrenmeleri yaşamı boyunca sürmektedir. Her toplum, kültüründe taşıdığı kendine mahsus inançları ve değer yargılarını barındırmaktadır. Her bir cinse yapması ya da yapmaması gereken davranışlar, o toplumda yaşayanlara kendiliğinden öğretilmektedir. Bireyden bağımsız bir biçimde oluşturulmuş olan bu kurallara, bireyin uyması beklenmektedir. Yaşamın ilerleyen yılları, öğretilen bu davranış kalıplarının uygulanmasıyla geçmektedir. Kökenini buradan alan davranışlar, kadına ve erkeğe çeşitli görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Ataerkil toplumlarda bahsi geçen görev ve sorumluluklar kadınlar aleyhine olmak üzere şekillenmiştir. Yasalar önünde kadın-erkek eşitliği sağlanmasına ve kadınların çalışma yaşamında yer almasına rağmen cinsiyete özgü davranışlar çok değişmemektedir.

Ataerkil toplumda temizlik, yemek, ütü, evi toplama, düzenleme, çocuk ya da evde varsa yaşlı bakımı benzeri özel alana ait işler kadına; çalışma yaşamı, fatura ödeme ve buna bağlı olarak alışveriş benzeri kamusal alana ait işler erkeğe ait olduğu kabul görmektedir. Belirlenen rol tanımlamaları sıra dışı bir durum olmadıkça toplumun genelinde uygulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet nedeniyle cinsiyete özgü farklılıklar yaşanmaktadır. Paylaşılan görev tanımlamalarına uyulması neticesinde; bireylerin cinsiyetlere karşı bakışı da şekillenmektedir. Bu bakış, toplumsal yaşamda cinslerin birbirlerine ve karşı cinse ait davranış kalıplarının nasıl olması gerektiği noktasında belirleyici olmaktadır. Her iki cinste, kendi cinsine ya da diğer cinse karşı, cinsiyetine özgü belirlenen davranış kalıplarının sınırlarını hatırlatabilmektedir. Hatta kimi zaman bu yönde görülür bir baskı uygulamaktan çekinmemektedir. Farklı yaşta ve sosyo-ekonomik düzeyde bulunan kadınların birbirlerine karşı yönelttikleri bu yöndeki baskılar konunun daha derin araştırmaları gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Böylelikle her bir cinsiyet kendi başına, ataerkil toplumsal kültürün savunucusu ve gelecek günler için taşıyıcı bir hafızaya dönüşmektedir. Tabii yalnızca toplumu oluşturan her bir insandan ziyade ataerkil kültür, toplumda oluşturduğu kendine özgü kalıp yargılarını gelenek, din ve devlet (Kaya Erdem & Baydaş Sayılğan 2012, 119) kökenli araçlarıyla da sürdürmektedir. Bu araçlarla devam ettirilen ataerkil kültür uygulamalarından maalesef kadınlar zararlı çıkmaktadır.

Bunu durdurmanın başlangıç noktası, kadının bir birey olduğunun öncelikle kadınlarca sonrasında ise tüm toplum tarafından kabul edilmesidir. Bunun yanında kadınların iş yaşamına katılması ve eğitim düzeylerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Ekonomik bağımsızlığı olan kadının özgüveni artmakta ve kendi hayatı üzerinde daha fazla kontrol duygusuna sahip olmaktadır. Çalışma yaşamında yer alan kadının ayrıca sosyal çevresi genişlemekte, geleneksel cinsiyet rollerinde gevşeme olmakta bu kadının lehine olan bir etkiye sahiptir (Adak 2007, 142).

Ataerkil kültürün iktidar alanları kadınlar başta olmak üzere her iki cins içinde çeşitli sınırlar belirlemekte ve hayatı zorlaştırmaktadır. Özellikle kadının davranışları ve yaşamları üzerinde daha fazla kısıtlayıcı olmaktadır. Özellikle cinsiyetler arasındaki davranış ve rollerin ayrışmanın fazla olması, yaşam alanlarının eşit olmadığı bir toplumda, cinsiyetler arası çatışma, kadın sorunlarının devam etmesini sağlar. Kadın-erkekten beklenen davranış ve tutumların eşitliği, bireyin ve toplumun sağlıklı bir şekilde devam etmesi için önemlidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Adak N. & Timurturkan M. & Yirmibeşoğlu G. 2014, “Akademide Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Gerçek Mi? Hayal Mi?”. *II. Kadın Araştırmaları Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2014. Eskişehir, 278-292.
- Adak N. 2007, “Kadınların İkilemi: İş ve Aile Yaşamı”. *Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay’a Armağan Özel Sayısı*, 137-152.
- Altay S. 2019, “Ataerkillik ve Kadının İkincilliği; Kuramsal Bir Analiz”. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 11/1, 417-427.
- Altınay A. G. 2002, “Bedenimiz ve Biz: Bekâret ve Cinselliğin Siyaseti”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*. Eds. A. Bora & A. Günel. İstanbul, 323-343.
- Beauvoir S. D. 1993, *Kadın “İkinci Cins” 1 Genç Kızlık Çağı*. Çev. B. Onaran, İstanbul.
- Bora, A. 2010, *Kadınların Sınıfı*. İstanbul.
- Butler J. 2009, “Toplumsal Cinsiyet Düzenlemeleri”. Çev. R. Kalıntaş, *Cogito Dergisi: Feminizm* 59. İstanbul, 73-91.
- Connell R. W. 1998, *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Çev. C. Soydemir. İstanbul.
- Demren Ç. 2003, “Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri”. *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın*. Ankara, 33-44.
- Doğan G. 2020, *Düşünce İnşacı Olarak Dilin Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerindeki Rolü*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2020.
- Fiske J. 2003, *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. S. İrfan. Ankara.
- Foucault M. 1992, *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. M. A. Kılıçbay. Ankara.
- Giddens A. 2010, *Mahremiyetin Dönüşümü*. Çev. İ. Şahin. İstanbul.
- Gürçan N. 2022, “Türk İş Yaşamında Kadın Çalışanlara Yönelik Ayrımcılık Üzerine Kavramsal Bir Tartışma: Dikey Ayrışma”. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 5/1, 133-158.
- Heywood A. 2014, *Siyasi İdeolojiler*. Çev. A. K. Bayram et al. Ankara.
- Hooks B. 2012, *Feminizm Herkes İçindir*. Çev. E. Aydın. İstanbul.
- Illich I. 1982, *Gender*. New York.
- Kalav A. 2012, “Namus ve Toplumsal Cinsiyet”. *MJH* XI/2, 151-163.
- Kaya Erdem B. & Baydaş Sayılğan Ö. 2012, “Ataerkil ve Anaerkil Toplumun Tarihsel Savaşımının “Avatar” Filmi Bağlamında İncelenmesi”. *İletişim Çalışmaları Dergisi* 1, 111-132.
- Kundakçı F. S. 2010, “Feminizmde Yeni Yaklaşımlar: Judith Butler”. Ed. H. Onur İnce, *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar Eleştiriler Farklılıklar Çözüm Arayışları*. Ankara, 476-522.
- Kümbetoğlu B. 2001, “Kadın Gruplarında Yapı ve Katılım Sorunları”. Yay. Haz. A. İlyasoğlu & N. Akgökçe, *Yerli Bir Feminizme Doğru*. İstanbul, 301-329.
- Orhun O. 2021, “Bir İktidar Alanı Olarak Sosyal Politikalarda “Kadın Özneliği”; Çalışma Yaşamına İlişkin Yasal Düzenlemeler Üzerinden Analiz”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 20/2, 846-861.
- Pelizzon S. M. 2009, *Kadının Konumu Nasıl Değişti? Feodalizmden Kapitalizme*. Çev. İ. E. Sadi & C. Somel. Ankara.
- Ramet S. P. 1996, “Gender Reversals And Gender Cultures-An Introduction”. Ed. S. P. Ramet, *Gender Reversals And Gender Cultures*. London and New York, 1-22.
- Sakman E. 2012, “Cinsel Şiddet: Ataerkil Cinsellik Anlayışının Bir Ürünü”. *PiVOLKA* 23/7, 5-7.
- Sancar S. 2013, *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul.
- Scott J. W. 2007, *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*. Çev. A. T. Kılıç, İstanbul.
- Segal L. 1992, *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. Çev. V. Ersoy. İstanbul.
- Şahin M. 2019, “Kültür Aktarımında Toplumsal cinsiyetin Rolü”. *Akademik Hassasiyetler*, 6/11, 233-249.
- Şerifsoy S. 2013, “Aile ve Kemalist Modernizasyon Projesi, 1928-1950”. Der. A. G. Altınay, *Vatan Millet Kadınlar*. İstanbul, 167-200.

- Tekin N. 2022, *Kadın ve İdeoloji: Antalya Örnek Olay Araştırması*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi. Isparta.
- Temel Enginli A., Yakın M. & Misci S. 2006, “Örgütsel Cinsiyetlerin Örgütsel Davranışa Yansıması”. *Celal Bayar İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi* 13/1, 27-38.
- Therborn G. 2008, *İktidarın İdeolojisi İdeolojinin İktidarı*. Çev. İ. Cüre, Ankara.
- Thompson J. B. 2020, *İdeoloji ve Modern Kültür: Kitle İletişimi Çağında Eleştirel Toplum Kuramı*. Ankara.
- Topçu B. & Baş E. 2018, “Sosyolojik Açından Namus Kavramına Bakış: Trabzon İli Örneği”. *Sosyoloji Dergisi* 38, 173-196.
- Touraine A. 2007, *Kadınların Dünyası*. İstanbul.
- Uçan G. 2016, “Toplumsal Cinsiyetin Öteki Yüzü: Erkek”. *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri*, Der. D. Şaşman Kaylı & F. Şahin. Ankara, 157-181.
- Vargel Pehlivan P. 2017, “Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 31, 497-521.
- Vatandaş C. 2007, “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”. *Sosyoloji Konferansları Dergisi* 35, 29-56.
- Yavuz Ş. 2015, “Ataerkil Egemen Erkeklik Değerlerinin Üretiminde Kadınların Rolü: Bir Erkek Şehri Trabzon Örneği”. *Fe Dergisi* 7/1, 116-130.
- Yıldız G. 2019, “Geleneksel bağlamda erkeklerin dönüşen kadınlık algısı-Şanlıurfa İli Örneği”. *Toplum ve Kültür* 3/1, 2-29.
- Yuval-Davis N. 2007, *Cinsiyet ve Millet*. Çev. A. Bektaş. İstanbul.
- Yüksel A. 1999, “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansımaları”. *Kurgu Dergisi* 16, 67-81.